

ВОЛИНСЬКА СТОРІНКА В ІСТОРІОГРАФІЇ

Волинську сторінку в історіографії спільно читали й аналізували українські та польські історики на Міжнародній науковій конференції «Волинь в українській, польській і світовій історіографії», що проходила в Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка. Співорганізаторами Міжнародного наукового форуму виступили гуманітарний факультет Вармінсько-Мазурського університету, Відділення Польського історичного товариства в Ольштині, науково-педагогічні працівники гуманітарного факультету академії-господаря та Кременецька міська рада.

Польський партнер, Вармінсько-Мазурський університет, заснований наприкінці минулого століття шляхом злиття трьох вищих закладів освіти: Аграрного університету, Педагогічного коледжу та Богословського інституту. З моменту свого створення Університет інтенсивно розвивається, розширюється та модернізується його дидактична і наукова база. Здійснено оснащення сучасним науково-дослідницьким і навчально-методичним обладнанням. Нині на його 17 факультетах навчаються понад 20 тисяч студентів і магістрантів, 1,2 тисячі аспірантів і 600 докторантів. Гуманітарний факультет, науково-педагогічні працівники якого брали активну участь у підготовці та роботі конференції, готує фахівців з історії та міжнародних відносин, філософії, полоністики, слов'яністики, англійської та німецької філології, соціально-комунікаційних технологій і журналістики. Тут же, в Ольштині, діє Відділення Польського історичного товариства, яке було засноване в 1948 році як об'єднання істориків і любителів історії з метою поглибленого вивчення та поширення історичних знань серед населення краю. Товариством постійно проводяться конгреси польських істориків під гаслом «Повернення до джерел». У рамках Конгресу діє студентська секція. В

даний час Відділення нараховує майже 150 членів: науковців, фахівців різних поколінь і широкого спектру науково-дослідницьких інтересів.

Робота міжнародної наукової конференції розпочалась із вітального слова ректора академії, професора Афанасія Ломаковича. У своєму виступі він дав характеристику Кременеччини як освітянського регіону, і проілюстрував це історичною конкретикою в аспекті еволюції навчальних закладів Південної Волині від Братської школи XVI століття до нинішньої гуманітарно-педагогічної академії. Ректор інформував присутніх про роботу наших науковців над реалізацією заходів з нагоди 380-річчя виходу у світ «Кременецької граматики» і про те, що рішенням Тернопільської обласної ради наступний 2019 рік оголошений роком Волинського ліцею – нашого історичного попередника, створеного два століття тому.

З польської сторони з вітаннями виступили Віце-консул Генерального Консульства Республіки Польща в Луцьку Марек Запур і професор Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині Анджей Шмит – відомий дослідник історії Кременецького ліцею.

Робота конференції проходила у форматі шести сесій: «Регіон, пам'ять», «20-і – 50-і роки XX ст.», «Культура, релігія», «XIX – початок XX століття», «XVI – XIX століття», «Дослідники». Функції модератора сесії «Регіон, пам'ять» виконував професор Вармінсько-Мазурського університету Генріх Стронський. Загальну теоретичну канву дискусії на полях сесії окреслив доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін нашої академії Володимир Собчук у доповіді «Волинь на історичній карті Центрально-Східної Європи». Професор Національного університету «Острозька академія» Володимир Трофимович аналізував актуальну і складну проблему «Подолання асиметрії пам'яті та браку знань про Волинську трагедію 1943 р. – ключовий момент в українсько-польському примиренні». Своєрідним продовженням проблематики став виступ науковця Вармінсько-Мазурського університету Ренати Розбіцької «Преса як джерело історичної пам'яті на прикладі 75-х роковин трагедії польського народу на Волині». Професор Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки Юлія Ємельянова у дослідженні «Історіографія Волині як джерело формування історичної пам'яті українського і польського народів» розширила рамки дискусійного поля з акцентом на теоретико-світоглядні основи проблематики. Український підхід до проблем історичної пам'яті в конкретних просторово-часових параметрах характеризувала доцент кафедри українського філології та суспільних дисциплін академії Галина Сеньківська в доповіді «Українська історіографія про збереження історичної пам'яті Волинського регіону». Цікаву наукову розвідку «Євреї на Волині. Юдаїка із синагог Волині у збірках Національного музею у Кракові» оприлюднила науковий працівник цього музею Анна Лебет-Мінаковська.

Професор Житомирського державного університету ім. Івана Франка Вікторія Венгерська головувала на сесії «20-і – 50-і роки XX ст.». Розмова фахівців розпочалася виступом професора Рівненського державного гуманітарного університету Руслани Давидюк «Українська і російська політична еміграція в Другій Речі Посполитій у сучасній історіографії». Тему «Українська еліта Західної Волині 1921–1939 рр. в інтерпретації вітчизняних і зарубіжних дослідників» розкрила професор кафедри української філології та суспільних дисциплін Ірина Скакальська. Окремі науковці змістили акценти дискусії у конкретні проблемні

сектори: доцент НУ «Острозька академія» Володимир Марчук – у сферу економічних відносин («Торгівля і торгівельні відносини Волинського воєводства 1921–1939 рр. в українській та польській історіографії»), доцент Рівненського державного гуманітарного університету Степан Синяк – у воєнну галузь («Польська історіографія до історії діяльності польських парамілітарних організацій на Волині 1921–1939 рр.»), доцент Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного Лілія Трофимович – у політичну («Польське населення Волині в ході її радянської у 1939–1941 рр.»). Політичний акцент проблематики через висвітлення діяльності радянських репресивних структур у згаданий період підсилили і навіть загострили у своїх дослідженнях доцент Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. академіка Степана Дем'янчука Андрій Жив'юк («Діяльність органів НКВД/НКГБ на Волині у 1939–1941 рр.: історіографія проблеми»), науковець Рівненського державного гуманітарного університету Володимир Старшець («Молодіжні націоналістичні організації на Волині у післявоєнний період 1944–1953 рр. у радянській, вітчизняній та зарубіжній історіографії»).

На сесію «Культура, релігія» (модератор – професор Рівненського державного гуманітарного університету Руслана Давидюк) для обговорення було винесено тематичні доповіді польських учених, професора Варшавського університету ім. Кардинала Стефана Вишинського Якуба Левицького «Між Варшавою, Львовом і Люблінном. Архітектура Волині в період міжвоєнного 20-річчя», варшавських науковців Малгожати Карпали («Збереження пам'ятників на Волині у період міжвоєнного 20-річчя») та Александри Схейбаль-Ростек («Кременецький ліцей міжвоєнного періоду в польській історіографії»), професора Вармінсько-Мазурського університету Анджея Шмита («Середня школа на Волині в 1779–1939 рр.: стан і потреби дослідження») та українських науковців, доцента Національного університету «Острозька академія» Андрія Смирнова («Православна церква на Волині в роки Другої Світової війни: сучасна історіографія проблеми») і наукового співробітника Рівненського обласного краєзнавчого музею Олександра Булиги («Трансформація національно-конфесійної орієнтації Почаївського монастиря наприкінці XVI – першій чверті XX ст.: історіографічний огляд»).

Плідно співпрацювали українські та польські науковці в тематичному полі сесії «XIX – початок XX століття» (модератор – професор Вармінсько-Мазурського університету Анджея Коритко). Представники української історичної науки запропонували для аналізу культурні та соціально-економічні аспекти розвитку і співіснування національних громад і етнічних груп Волинської губернії в означений період (Вікторія Венгерська, професор Житомирського державного університету імені Івана Франка), сучасну українську історіографію про міста і містечка Волині в XIX ст. (Оксана Карліна, професор Східноєвропейський національного університету імені Лесі Українки), польський соціальний простір на Волині в роки Першої світової війни (Ольга Білобровець, доцент Житомирського державного університету імені Івана Франка), погляд сучасних істориків на місце Волинської губернії в Українській революції (Олександр Дем'янюк, професор Волинського інституту ППО), а польських учених з Вармінсько-Мазурського університету зацікавив образ Волинської губернії в російській пресі кінця XIX – початку XX ст. (магістр Мазей Грабський) та

відображення революційних подій на Волині 1918–1919 рр. у польській мемуарно-художній літературі (професор Генріх Стронський).

Наш науковець, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін Володимир Собчук вів роботу сесії «XVI – XIX століття», де фахівці говорили про відображення Кременця і краю у книгах Литовських метрик XVI ст. (Кшиштоф Лозінський, Вармінсько-Мазурський університет), про кременецькі гродські та земські книги XVI – XIX ст. (Маріуш Махина, Краківський університет), про Середньовічну Волинь у сучасній польській історіографії (Анджей Коритко, Вармінсько-Мазурський університет), про воєнні дії на Волині XVIII ст. у польській історіографії (Томаш Цісельський, Університет Опольський), про описи Кременця та його околиць в польських словниках і довідниках (Ізабела Соцька, Вармінсько-Мазурський університет), про співробітників Рівненського повітового суду на початку XIX століття (Юлія Романенко, Університет Опольський). Доцент НУ «Острозька академія» Віктор Атаманенко досліджував фільваркове господарство Волині XVI – XVII століть.

Учасники конференції, які працювали в сесії «Дослідники» (модератор – професор Вармінсько-Мазурського університету Анджей Шмит), висвітлювали зміст і значення життєтворчості видатних постатей національної історії та культури: Тадеуша Чацького (Адам Олексюк, Вармінсько-Мазурський університет; Єржи Мінаковський, Анна Леберт-Мінаковська, Краківський національний музей), Ізабели Чарторийської (Єржи Мінаковський, Анна Леберт-Мінаковська), Якуба Гофмана (Рішард Квіцінський, Університет Опольський; Кшиштоф Гаргас, Ольштин).

Організатори Міжнародної наукової конференції запропонували учасникам змістовну культурну програму: творчий концерт художніх колективів і окремих виконавців академії в залі Гуго Коллонтая, відвідання Музею навчального закладу, Музею довоєнної фотографії, Виставкової зали художніх робіт викладачів і студентів академії, екскурсійну поїздку за маршрутом Кременець – Вишнівець – Збараж.